

Prof. dr. Elmir Sadiković

Univerzitet u Sarajevu / University of Sarajevo

Fakultet političkih nauka / Faculty of Political Sciences

elmir.sadikovic@fpn.unsa.ba

RECENTNA PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST BOSNE I HERCEGOVINE U PERCEPCIJI PROF. DR. ESADA ZGODIĆA¹

THE RECENT PAST, PRESENT AND FUTURE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA IN THE PERCEPTION OF PROF. DR. ESAD ZGODIĆ²

Profesor emeritus Fakulteta političkih nauka objavio je novu knjigu: „**RASPRAVE I RAZGOVORI – bosanskohercegovačke teme**“. Knjiga je objavljena u izdanju izdavačke kuće „Knjigoljubac“, a promovirana je 19. decembra 2023. godine na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.

Sadržaj knjige čine objavljeni i neobjavljeni tekstovi različitog žanra, pisani u dužem vremenskom periodu i u različitim društveno historijskim okolnostima. Kao vrsni teoretičar politike, politički filozof i poznavalac bosanskohercegovačkog društva autor u svojim tekstovima identificira, analizira i problematizira društveno – političke fenomene, stanje bosanskohercegovačkog društva i države, naše sumorne prošlosti, stvarnosti i sadašnjosti, stanja koje se već tri decenije u svom supstancijalitetu uvijek iznova reproducira kao stanje postsocijalističke „tranzicijske nesređenosti i konfliktnosti“, zapravo kao „predpolitičko stanje javne neumnosti“. Kako prevazići stanje društvene i političke paralize, prevladati etno – teritorijalne nacionalizme i ostvariti autentičnu liberalno – demokratsku konstitucionalizaciju na ideji slobode, na vrijednostima jednakosti, ravnopravnosti, inkluzivnog građanstva, pravde i ustavnog patriotizma jesu zapravo suštinska pitanja koja autor elaborira. Misleći bosanskohercegovačko društvo kao društvo slobodnih pojedinaca u svim aspektima identiteta, ljudske egzistencije i ljudskih prava, a državu Bosnu i Hercegovinu kao povijesnu činjenicu, nedjeljivu, suverenu, sekularnu i demokratsku političku zajednicu, Esad Zgodić tekstovima različitog žanra kritizira unutrašnje i vanjske aktere političke, društvene i ekonomske destrukcije bosanskohercegovačkog društva u države i traga za alternativama postojećem stanju.

¹ Tekst je prikaz knjige prof. dr. Esada Zgodića *Rasprave i razgovori bosanskohercegovačke teme*, „Knjigoljubac“, Brčko distrikt BiH, 2023.

² This text is a review of the book by Prof. Dr. Esad Zgodić *Discussions and Conversations - Bosnian and Herzegovina Topics*, „Knjigoljubac,“ Brčko district, BiH, 2023.

Strukturu knjige čine četiri zanimljiva poglavlja. Prvo poglavlje knjige: „Doba protubosanskog rata“ objedinjuje objavljene i neobjavljene tekstove pisane u vremenu agresije na Bosnu i Hercegovinu (1992–1995). U tim dramatičnim trenutcima neizvjesnosti opstanka države, autor bosansku tragediju spoznaje i opisuje kao agresivnu destrukciju njenog državnog individualiteta, osporavanje njenog prava na samoodbranu i na samostalnu državnu egzistenciju. Licemjerstvo Evrope i svijeta prepoznaje u njihovom nedjelovanju, čime zapravo „poriču vlastito priznanje bosanskog suvereniteta“. U tekstu „Zašto ne – protektorat“ objavljenom u maju 1992. godine autor iznosi futurističku ideju, koja će se institucionalizirati u mirovnom rješenju 1995. godine, da Bosna postane međunarodnim protektoratom kako bi očuvala državni suverenitet. Prvo poglavlje pored navedenog čini nekoliko zanimljivih tekstova u kojima autor inspirisan idejom mira i slobode, tragajući za konceptom reintegracije bosanskohercegovačkog društva i države, tematizira pitanja budućeg ustavnog i državnog uređenja, fašizma i antifašizma, odnosa pozicije i opozicije. Kritičkim diskursom promovira ideju socijalne demokratije kao potencijalno integrativne snage bosanskohercegovačkog društva.

U drugom poglavlju „Rasprave i izlaganja“ autor elaborira teška, ali za Bosnu i Hercegovinu fundamentalno važna pitanja, kao što su pitanja nacije i nacionalnog identiteta, demokratije, nacionalne politike... Naciju kao važnu kategoriju identiteta ne osporava, ali je relativizira stajalištem da čovjek kao ljudsko biće ne može biti slobodan niti u jednom aspektu svoje egzistencije, pa ni u nacionalnom, ako nije slobodan kao građanin/pojedinac/individua. Važno je naglasiti da su ove teze koncipirane u radovima objavljenim prije prvih višestranačkih izbora 1990. godine. To pokazuje iznimnu analitičku sposobnost autora, ne samo da identifikira i analizira određene društveno – političke fenomene, već i da predvidi razvoj budućih događaja. Tako upozorava na opasnosti apsolutizacije ideje nacionalnog identiteta koja će se ostvariti uvođenjem višepartijskog sistema i etničkim stranačkim organizovanjem. Posebnu pažnju posvećuje pitanju nacionalnog identiteta bosanskohercegovačkih Muslimana/Bošnjaka. Bosanskohercegovačke Muslimane/Bošnjake kao autohtoni evropski narod veže za evropski kulturno – civilizacijski prostor i argumentirano kritikuje negaciju njihovog nacionalnog identiteta i prava na samoodređenje. Dehumanizaciju bosanskohercegovačkih Muslimana/Bošnjaka, organizirano i sistemsko osporavanje njihovog civilizacijskog potencijala da zajedno sa drugima konstituiraju modernu, evropsku, građansku, sekularnu i demokratsku državu, vidi zapravo kao sredstvo realizacije velikosrpskog i velikohrvatskog projekta podjele Bosne i Hercegovine.

Treće poglavlje „Razgovori sa novinarima“ čine intervjui koje je autor u protekle dvije decenije dao različitim bosanskohercegovačkim printanim i elektronskim medijima. Tekstovi sadrže zanimljiva promišljanja o različitim pitanjima bosanskohercegovačkog društva i države. Posebno problematizira pitanje koje se u javnom diskursu etabliralo kao krucijalno i supstancijalno važno za opstanak Bosne i Hercegovine kao države, a to je pitanje konsenzusa. Indoktrinaciju tog pojma i njegovu apsolutizaciju u smislu konsenzusa tri nacionalne stranke kao jedine formule funkcionisanja i opstanka države autor ne prihvata. Svjestan ustavne konstitucije Bosne i Hercegovine kao proizvoda nasilja, autor problematizira koncept konsenzusa tri etnonacionalne oligarhije i u evolutivnom razvoju civilnog društva i individualne emancipacije vidi mogućnost reinkarnacije tradicionalnog običajnog bosanskohercegovačkog konsenzusa i izgradnje modernog građanskog društva, kao društva zajedničkih vrijednosti.

U završnom poglavlju „Umjesto zaključka“ Esad Zgodić, referirajući se na najrelevantnije evropske i svjetske autore, tematizira i problematizira stanje savremenog svijeta, kao stanje navodno neupitnog trijumfa ideologije liberalne demokratije i neoliberalnog kapitalizma. Radi se o konceptu svijeta, političkih, društvenih i ekonomskih odnosa i pravila ponašanja koja se predstavljaju kao bezalternativna i u kojem ni politika nema smisao. Vraća se na Hegela i njegovu filozofiju svjetskog duha, Marxa i njegovu filozofiju svjetske revolucije potlačenih, Negrija, Harta, Sloterdijka... aktualizira pitanje ljevice i njen potencijal promjena društvenih i ekonomskih odnosa u savremenom svijetu. Svjestan nemogućnosti revolucionarnih promjena, idejom humanizacije kapitalizma traga za mogućnostima „minimizacije zla i maksimizacije dobra“. Govori o postpolitičkom i posthistorijskom svijetu, procesima globalizacije i promjene tradicionalno shvaćene koncepcije i uloge nacionalne države kao najznačajnijeg oblika političke organizacije. Autor ne prihvata naraciju o bezalternativnom svijetu, a historiju vidi kao „nepredvidljivo polje alternacija“.

Knjiga „**RASPRAVE I RAZGOVORI – bosanskohercegovačke teme**“ je svojevrsan otpor profesora Esada Zgodića političkim i intelektualnim „pseudo – elitama“ kao silnicama koje u kontinuiranom ratu protiv Bosne fasificiraju znanstvene i historijske činjenice, manipuliraju osjećajima masa, konzerviraju stanje besperspektivnosti i kod običnog čovjeka stvaraju osjećaj egzistencijalne neizvjesnosti.